

486486

Anul I, Nr. 1.

1 Ianuarie 1945

GRAIUL TRANSILVANIEI

REVISTĂ CULTURALĂ BILUNARĂ | DESPĂRȚĂMÂNTUL ASTRA CLUJ

Redacția: Cluj, strada Mico Nr. 54
Administrația: Cluj, str. Regina Maria 10

Abonament anual: 1500 Lei (30 Pengő).
Un exemplar: 60 Lei (2 Pengő).

Redactor: GHEORGHE DĂNCUȘ

CUPRINSUL:

Aurel Coza: Astra.

Gheorghe Coșbuc: Noi vrem pământ.

Iuliu Deheleanu: Universitatea populară »Nicolae Bălcescu.«

Teodor Ciceu: Sus opincă Cluj / Central University Library Cluj

Crainicul: Aurel Coza (medalion).

* * * Din Țara Bihorului (versuri populare).

Iacob Tis: Despre ziare și ziarști.

Ion Buzea: Cooperația Românească în Ardealul de Nord.

Ion Bilțiu-Dăncuș: Cetatea Cingălăului.

Octavian Șireagu: Invrăjbiți de limită între știință și literatură.

Gheorghe Petruca: Liceul »Gheorghe Barițiu« și-a redeschis porțile.

* * * De ale Astrei.

Vasile Vartolomei: Culturale.

Iulian Chitta: Muncitorești.

* * * Sarcina noastră.

* * * Redacționale.

Vieata-i datorie grea

Și lașii se'ngrozesc de ea,

Se aibă tot, cei lași, ar vrea

Pe neluptat

Gheorghe Coșbuc

ASTRA

este numele societății care a început să revină pe buzele tuturor, știindu-o ca pe o creație a voinței de viață și a încrederii în puterile proprii ale neamului, încă din vremuri ce încep să se piardă în negura trecutului.

Da, căci vremurile la fel de grele, de acum aproape o sută de ani, le-au dat frunțășilor vieții gândul bun al acestei înfăptuiri de închegare a puterilor naționale prin luminarea minții cu cunoștințe folositoare și îndrumări etice, care să fie o pârghie în nizuința neamului de a-și asigura: și condiții de trai mai bune și formarea conștiinței, care să ne adune într'un mănunchiu pe toți, fără deosebire, în tendința realizării unui ideal comun, în fața căruia nu mai pot trage'n cumpănă interese de altă natură. Și vi-s'ar părea curios, dar este așa: potrivit tradițiilor luptei seculare de desrobire, *ASTRA* și nici un alt așezământ n'a fost smuls prin violență fostei monarhii, cu tot sbuciumul zilelor revoluționare, ce deja de pe atunci prevesteau apusul unei împărății.

Este adevărat însă că *ASTRA* — așa s'a numit pe scurt *ASOCIAȚIUNEA TRANSILVANĂ PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN* — întimpinând la început greutăți neașteptate, n'a luat ființă decât la 1861. De atunci însă prin truda oamenilor de bine a reușit de fapt să închege toate forțele acestui pământ îndurerat și să-i însuflească și credință în izbândă, hrănind tot mereu legătura spirituală statornică a neamului de pretutindeni prin mijloace ce nu dădeau roade momentane. Totuși înaintând pe această cale:

Congreșele ei au fost praznice de înălțare, cu răsnet până'n ultimul cătun înfundat în vre-o văgăună de munți.

Publicațiile și bibliotecile ei de popularizare, cea mai căutată hrană, îngrijindu-se ca sfaturile și îndrumările ei, ca și operele care s'au statornicit în templul nostru cultural, să fie talmăcite într'un grai cald și înflorit, dar potrivit pentru mintea tuturor și coborite înaintea ochilor celor mulți pentru a se încânta și a-și lărgi sufletul în apropierea lor.

Despărțimintele ei au ajuns să fie cele mai trainice celule de viață românească, unde se propovăduia și naționalismul, tenace și dârz, dar nu ofensiv, ci care găsea înțelegere față de opera de afirmare a altor neamuri, cât și față de manifesta-

țiunile legitime ale popoarelor conlocuitoare, condiționându-și — de sigur — atitudinea de recunoașterea dreptății, pe care ni-o impune și nouă și altora ideea justiției.

Reuniunile ei de agricultori, a căror organizare și funcționare o ajută pentru că le considera sindicate de producători, erau și instrumente de înfrățire, de echilibru, de liniște și așezare socială. Le încuraja pentru că mai credea că interesele economice comune cu încetul vor nivela și nepotrivrile sociale, politice și chiar etnice, și vor face să se nască frățietatea și solidaritatea acolo, unde mai'nainte poate era ură și neînțelegere. Dar prin ele a mai pregătit drum cooperăției și asigurării mutuale.

Să mai pomenim de *casele de sfat și citire* dela țară și înființarea de *cămine școlare* pentru a păstra intactă forța de prestație a copilului de țăran și muncitor la fel? Ori de *silușele de înmânunchiare a meșteșugarilor și negustorilor*, sau de *Astra medicală* pentru a le da tuturor noțiuni de igienă, cunoștințe asupra bolilor ce ne răreau fără cruțare rândurile și a ne păzi de atâtea plăgi ce-și culegeau cu nemiluita jertfele?

La ce?

Căci doar *ASTRA* de odinioară și care astăzi vrea să-și urmeze drumul înainte, a fost un adevărat laborator al problemelor ardeleni, pentru cercetarea și înfățișarea cărora a înțeles să folosească cele mai corespunzătoare și variate metode. Cu *Astra* s'a pornit aci o muncă de temeinică răsturnare de brazdă în terenul înțelenit al culturii și educației populare, tinzând a face din această cultură un bun al tuturor și un mijloc fericit de progres general. Ar fi bine să putem duce înainte cu forțele noastre reduse munca astfel începută! Căci caracterul cultural al luptei noastre de desrobire va fi totdeauna interesant pentru istorie. Ori dacă mișcările revoluționare schimbau ceva din ceea ce trebuia să se schimbe, apoi bătălia neîntreruptă prin mijloacele spiritului a închegat un popor tot mai conștient de dreptatea cauzei sale și din ce în ce mai hotărât în voința de a stăpâni liber pământul moștenit dela străbuni.

Patru ani s'au strecurat însă mai în urmă pe alvia nesfârșită a vremii fără ca *Astra* să poată da semne de viață aici la noi. Că de ce, nu mai căutăm motivele. Ne mulțumim să constatăm, că în noua epocă pe care zilele noastre pare că o marchează

și în ajunul unor prefaceri revoluționare, când se clatină concepțiile care au format patrimoniul unui șir de generații, a reinviat; iar pentru a sluji aceleași rosturi, dar mai ales nevoile obștei țărănești și a mulțimei muncitoare pe toate terenele productive, ca munca să nu le fie o datorie amară, nici truda un blestem, ci în ele bucuria să se îmbine armonios cu jertfa tuturor și ca urmare, povoaara, tocmai din pricina aceasta, să devină ușoară. Pentru aceasta însă Astra așteaptă sincera colaborare a tuturor prin organizarea celor mai reprezentative, cinstite, active și iscusite elemente, care întrunesc dragostea cu autoritatea, energia cu abnegația și forța cu azeziunea. Roadele străduințelor și ostenelelor de așa natură vor aduce și asigura și o temeinică viață politică-democratică, cu realizări mari și esențiale, care să așeze lumea într'un cadru de trai normal, în care să-și toarne apoi munca și priceperea ei, creatoare de cât mai multă civilizație.

În felul acesta ne place a crede că *Universitatea liberă* ce a luat ființă acum în cadrul despărțământului Cluj al ASTREL, vrea să fie un așezământ pentru țărani și muncitori, gândit în raport cu nevoile lor, cu situația lor specială față de lume și societate. În acest scop — de sigur — nu o va călăuzi spiritul producției, ci acel al umanismului. Nu muncitori mai buni ar vrea să pregătească, ci oameni mai buni, mai complecți, mai adânci. Se înțelege că din perfecționarea omului în muncitor vor câștiga și bazele morale ale producției. Omul mai bun, va fi și un muncitor mai bun, ajutându-l să se desvolte organic din pozițiile profesionale proprii.

Dar pentru a-i asigura rezultate Universității libere va trebui să i-se impune o direcție aplicativă. Căci muncitorul care va veni cu o neîncredere din viața lui pusă la încercare, nu va veni să audieze cursuri, ci să ia parte la desbateri, să capete răspuns la întrebările vieții lui, la situația lui socială și profesională, pătrunzându-se și el de marele lui rol în civilizația modernă și'n viața națiunilor actuale,

precum și de valoarea înaltă a muncii și a muncitorului la fel. Ori aceasta o vor putea face acei, care simt în ei pasiunea iubirii, ce se dăruiește oamenilor pentru a-i înălța.

Ca în noua situație să ne putem păstra etnicește și economicște, *ASTRA* poate să aibă nevoie chiar de o schimbare structurală. În orice caz însă tendințele de reformare a vieții noastre culturale și economice, vor trebui să pornească din temelii solidă a pământului pe care stăm. *ASTRA* va trebui să rămână o instituție culturală a solului ardelean pusă — se înțelege — în slujba curentelor noi ale vremii, ca să ridice în linia civilizației contimporane pe muncitorii satelor odată cu ai orașelor, închise multă vreme elementului românesc, deși la porțile lor bătea cadența opincilor nenumărate. În acest scop poate i-se va cere un nou program de realizări, nu numai de muncă, eventual o revizuire de concepțiuni, ca acela să devină un catehism de luptă economică și culturală paralelă pentru neam. Aceasta însă rămâne în sarcina centralei, a cărei conduceri cu o experiență încercată îi va ști da deslegarea cea mai norocoasă.

Dacă noi am insistat, am făcut-o pentru că *noul an* cu care odată o luăm și noi pe drumul muncii, l-am crezut o piatră de hotar în repriza de târg a strădaniilor omenești și un prilej îndreptățit de reflexie. Când însă e vorba de ceva „nou”, vrând-nevrând ne gândim la cei mulți, dar nu pentru a încerca să potolim prin daruri, din conștiință greu de suportat talazurile zbuclumate. Nu! În interesul lor am vrea și noi măsuri radicale. Pentru că avem convingerea că ideea de mulțime, aspirațiile de progres și credința în evoluția socială reprezintă piatra de temelie a existenței noastre ca neam. Noi numai pe aceasta putem clădi. Așa ni-o cere dorința de libertate și de realizare a celor mai avansate așezăminte de civilizație și respectul față de om, tot atât de viu în sufletul unui ardelean, ca și respectul său față de lege și iubirea sa pentru dreptate.

Aurel Coza

Băgați bine de seamă! Un mare profesor român spunea:
lipsa de respect față de o carte bună e o dovadă de prostie, iar respectul față de orice carte tipărită o dovadă de analfabetism.

NOI VREM PĂMÂNT

Flămând și gol, jăr' adăpost,
Mi-ai pus pe umeri cât ai vrut,
Și m'ai sculptat și m'ai bătut
 Și câne eu ți-am fost!
Clocol pribeag, adus de vânt,
De ai cu iadul legământ
Să-ți fîm tot câni, lovește 'n noi!
Răbdăm poveri, răbdăm nevoi
Și ham de cal și jug de boi:
 Dar vrem pământ!

O coaje de mălai de iert
De-o vezi la noi, tu ne-o apuci,
Băieții tu 'n război ni-i duci,
 Pe fete ni le ceri.
Injuri ce-avem noi drag și sfânt,
Nici milă n'ai, nici crezământ!
Flămânzi copiii 'n drum ne mor
Și ne sfârșim de mila lor —
Dar toate le-am trăi ușor
 De-ar fi pământ!

De-avem un cimilitir în sat
Ni-l faceți lan, noi boi în jug,
Și 'n urma lacomului plug,
 Ies oase și-i păcat!
Sunt oase dintr'al nostru os:
Dar ce vă pasă! Voi ne-ați scos
Din case, gol în ger și 'n vânt.
Ne-ați scos și morții din mormânt —
O, pentru morți și-al lor prinos
 Noi vrem pământ!

N'avem puteri și chip de-acum
Să mai trăim cerșind mereu,
Că prea ne schingiuiesc cum vreți
 Stăpâni luați din drum!
Să nu dea Dumnezeu cel sfânt,
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea răbda.
Când foamea ne va răscula,
Hristoși să fiți, nu veți scăpa
 Nici în mormânt!

Și-am vrea și noi, și noi să știm
Că ne-or sta oasele 'ntr'un loc,
Că nu-și vor bate-al voștri joc
 De noi, dacă murim.
Orfani și cei ce dragi ne sânt
De-or vrea să plângă pe-un mormânt,
Ei n'or ști 'n care șanț zăcem,
Căci nici pentru'un mormânt n'avem
Pământ — și noi creștini sântem!
 Și vrem pământ!

N'avem nici vreme de 'nchlnat,
Căci vremea ni-e în mâni la voi;
Avem un suflet încă 'n noi
 Și par'că l-ați uitat!
Ați pus cu toții jurământ
Să n'avem drepturi și cuvânt:
Bătăi și chinuri, când țipăm,
Obezi și lanț, când ne mișcăm
Și plumb, când istoviți strigăm
 Că vrem pământ!

Voi ce-aveți îngropat aici?
Voi grâu? Dar noi strămoși și tați,
Noi mame și surori și frați!
 In lături, venetici!
Pământul nostru'i scump și sfânt,
Că el ni-e leagăn și mormânt:
Cu sânge cald l-am apărât,
Și câte ape l-au udat
Sânt numai lacrimi ce-am vărsat —
 Noi vrem pământ!

Gheorghe Coșbuc

**De multe ori sub un suman au bătut inimi
mari.**

Mihai Kogălniceanu

Universitatea Populară

„N. BĂLCESCU“

Atât individul cât și orice colectivitate omenească sunt sortiți să întâmpine toate valurile ce se rostogolesc, fără repaus, pe suprafața mereu agitată a mării vieții. A aprecia greșit înălțimea, direcția și puterea unui val nou înseamnă punerea în joc pericolos siguranța vieții individului și a colectivității.

În decursul ultimului sfert de veac, conducătorii națiunii românești s'au lăsat duși de voia tuturor curentelor ce se abăteau peste noi. Nu și-au dat seama de importanța uriașelor schimbări produse la spatele Statului Român. Guvernele române se îndreptau cu fața exclusiv spre Apus. Se încadrau fără rezerve în limitele năzuințelor țărilor îndepărtate din Apusul Europei, neținând cont de situația geografică a țării lor. În loc de a deschide o rubrică permanentă pentru orientarea opiniei publice relativ la noua viață creată de Rusia Sovietică, respectiv la realizările economice și culturale sovietice, au crezut de mai bine să deslănțue o vastă propagandă defăimătoare împotriva a tot ce se petrecea în țara muncitorilor, țăranilor și intelectualiilor.

În timp ce în țările din Apus s'a revenit asupra atitudinii ostile față de Soviete, înființându-se acolo un birou anume, »Inturistul« pentru a înlesni deplasările în U. R. S. S., în timp ce în Anglia devenise »șic« a fi făcut excursiuni de studii în țara bolșevicilor, la noi în țară se expunea în vitrinile cotidianelor din capitală pâine din »Raiul bolșevic«, făcută din coaje de lemn și pământ.

Un singur politician s'a găsit care, trăind mai mult în străinătate, s'a sesizat de situația reală, reușind, de altfel destul de târ-

ziu, să promoveze îmbunătățirea relațiilor economice cu țara întinsă pe o șesime din suprafața pământului.

Pentru caracterizarea felului cum a înțeles guvernul român să considere această normalizare a relațiilor sus arătate s'ar putea releva multe, mă mărginesc însă să reamintesc aci soarta cercului de studii denumit Amicii U. R. S. S.-ului. Acest cerc de studii a fost înființat de o mână de intelectuali români, bazându-se pe dreptul ce decurgea pentru fiecare cetățean din restabilirea relațiilor cu U. R. S. S.

Teroarea Rectorului Universitar din acel timp a făcut ca majoritatea membrilor fondatori ai acestui cerc să se retragă, iar cei ce au rămas s'au pomenit cu poliția în casă, cu arestări și interpelațiuni în Parlament.

Toate acestea s'au petrecut în vreme ce haimanalele fasciste, conduse de unii profesori universitari și tolerate de toți ceilalți corifei ai culturii, puteau »să se joace« în voie. Prin această încurajare fascistă, (cuștiții, gardiștiții, etc.) au reușit să influențeze mase largi de intelectuali și țărani. Misticismul și obscurantismul nu puteau să-și facă de cap, până ce se ajunsese la *maglavitism*. Guvernul a acordat reducere de 50% pe căile ferate, ca lumea să se poată adăpa mai lesne la izvorul cultural țâșnit din gura »omului lui Dumnezeu.« »Moșul« dela Maglavit va rămâne un simbol al unei epoci descreerate.

Mișcarea fascistă nu a fost repusă decât abia atunci, când începuse să cadă victime și din rândurile profesorilor universitari. După ce valul fascist european s'a revărsat peste tot, puhoalele întunericii din România și-au reluat activitatea, uci-

LEGĂTORIA DE CĂRȚI
ILIE FERDINAND

CLUJ, REGINA MARIA 36

UNICA FIRMĂ ROMÂNEASCĂ SPECIALISTĂ
ÎN LUCRĂRI DE LEGĂTORIE ȘI REGISTRE DE
CONTABILITATE CU LINIATURĂ SPECIALĂ

DISTINS CU MEDALIE DE AUR ȘI DIPLOMĂ DE ONOARE

gând și jefuind în »cadrele legilor« fasciste.

Tot acest val de întuneric a pus țara și populația ei în serviciul celui mai organizat și înarmat războiu de jaf din toată istoria umană. Rezultatul îl știm și îl simțim cu toții. Isprava „naționalștilor integrali“ a dus țara la săpă de lemn.

Oalele sparte vor trebui plătite de popor, de clasa muncitoare. Răufăcătorii s'au retras, s'au ascuns după deget, lăsând în urma lor ruini fizice și spirituale.

Nenorocirea e că spiritul, totdeauna mai rigid decât realitatea, continuă să facă ravagii.

Din nenorocire, tendințele antifasciste se izbesc de opoziția fascistă ce zace latent în ascunzișurile sufletului.

Or, soarta individului și a colectivității românești este în funcție de elasticitatea noastră spirituală. Oamenii condeiului, chemați a conduce și îndruma poporul, au o sfântă datorie aceea, de a

stârpi gândirea antidemocrată, de a îndepărta ceața reacțiunii lăsată în urmă de fascism. La masa verde, unde se va hotări viitorul națiunilor, pe lângă multe și felurite considerente, puterea decisivă o va deține măsura în care aceste popoare vor da dovadă de democrație sinceră. Șansele cele mai bune le va avea națiunea care va putea dovedi prin *mai multe fapte* că înțelege să rupă definitiv cu mentalitatea fascistă și că e gata de a realiza o democrație sinceră, fără doar și poate.

Socot că Despărțământul Astreii din Cluj, organizând, în cadrul ei, Universitatea Populară N. Bălcescu a făcut un gest înțeles. În acest fel s'a făcut cu putință ca muncitorimea din Transilvania de Nord să se afirme și prin *organul de față*, denunțând păcatele unui trecut odios de tristă memorie și luminând adevăratul drum ce va trebui apucat de aci încolo de *toată* suflarea românească.

I. Deheleanu

SUS OPINCĂ

*Sus opincă, cât mai sus,
Spune tot ce ai de spus.
După veacuri de ocară
Ce s'au spulberat în vânt,
Ai ajuns la noi în țară
Să ai drepturi și cuvânt.
Sus opincă cu mândrie
Până'n cer de bucurie.
A sosit vremea de-apoi
Să te scuturi de noroi.
Puneți flori și clopoței
La curele și nojiță,
Gată-te ca o domniță
Și te-aruncă'n hora mare
Peste munți și peste văi
Cu vitejii tăi flăcăi.
Să răsune cât mai tare
Peste țară și hotare
Dorul tău de libertate,
Omenie și dreptate.*

*Fost-ai pân' acum în țară
Tot de răs și de ocară.
Sus opincă, tot mereu,
Să-ți ajute Dumnezeu,
Să-ți păzești hotarele,
Legea și altarele,
Să-ți lucrezi ogoarele,
Să-ți grijești mioarele
Și prin toate moinele
Să-ți răsune doinele.
Cei mai necăjiți țărani
Te-au purtat cu cinste mii de ani
Pe uscat, pe ploaie, pe noroiu,
Te-au purtat pe-acasă și'n războiu.
Ai fost destul cenușăreasă,
Sosit-a vremea să te văd crăiasă.
Țărani stăpâni și muncitori
Te-or purta deacum în sărbători
Și neamul tot o să te preamărească:
Ești cea dintâi mândrie românească.*

Teodor Ciceu

**Cu miere se prind muștele
zice POPORUL**

MEDALION

AUREL COZA

Omul vrednic, integru și sincer democrat, unanim apreciat, respectat și iubit de întreaga obște. Spre Domnia Sa, în aceste vremuri de cumpănă, se îndreaptă toate nădejtile. După eliberarea Transilvaniei de sub jugul horthyst, i-s'au încredințat cele mai înalte posturi de comandă și răspundere. Este: *Președintele Uniunii democratice române din Ardealul eliberat, Inspectorul general al învățământului secundar, normal și primar și Președintele Asteii.*

Născut în com. Pribilești, jud. Sătmar; termină studiile secundare la Beiuș în 1910; pe cele universitare, întâi teologia, apoi literile, le isprăvește în 1918 și ajunge profesor la liceul din Baia-Mare; aici, până în 1926, ca director, reorganizează muzeul orașului; ajungând și membru în Comisiunea Monumentelor Istorice, studiază arta bisericească din secolul XVII în legătură cu monumentele din aceea regiune; la 15 Noiembrie 1926 ajunge director al Liceului »Vasile Lucaciu« din Carei pe care-l reface complet, adăugându-i o secție germană pentru Șvabii de prin partea locului și un internat modern și bogat înzestrat pentru 120 elevi; în același timp e și Președintele Despărțământului Astra, pe care-l conduce 10 ani; în ultimii 4 ani fiind și raportorul Asteii Centrale în chestiunea colonizărilor de pe graniță, face în această direcție un studiu temeinic pentru reorganizarea coloniștilor și pentru a-i salva din ghiarele boalelor ce-i secerau cu nemiluita; a redactat organul săptămânal al Asteii »Graiul Neamului; a inițiat și organizat

toate mișcările culturale-sociale din aceea regiune; a ridicat falnicul mausoleu al Părintelui Vasile Lucaciu în Mănăstirea Și-sești; a conferențiat în aproape toate centrele mai importante din Transilvania nordică; în 1938 ajunge Inspector al Învățământului secundar din ținutul Someș; în această calitate îl află evenimentele din toamna anului 1940...; nu se refugiază; rămâne aici, la datorie, să îndure soarta celor un milion și jumătate de țărani români de pe aceste plaiuri; un an face pe profesorul la liceul cu »limbă de predare română« din Cluj împreună cu alți 6 colegi români; fiindu-i transferați colegii pe la unele școli din centrul Ungariei, face în contra acestor transferări o întâmpinare la Ministerul ungar, fapt pentru care s'a pomenit și Domnia Sa »transferat« și dus la militarie și muncă (silnică) timp de 4 luni în cursul grăiei ierni a anului 1941-42; restul anilor e profesor la Școala normală din Gherla, în care calitate a conferențiat și la Cluj și la Gherla de câteori i-s'a oferit ocazia; tot timpul celor 4 ani de subjugare și teroare horthystă, luptă fără răgaz — pe toate căile posibile — pentru ieșirea din pasivitatea ucigătoare și lipsită de demnitate, cerând lupta pe față contra asupritorilor pentru a ne da contribuția efectivă la mântuirea noastră; astăzi, prin mijloacele ce-i stau la dispoziție, luptă pentru refacerea învățământului, pentru reînvierea Asteii și pentru a îndruma mișcarea politică pe calea firească a democrației românești.

Increștam pe răbojul momentului această viață de rodnică muncă, săvârșită — cu tenacitate și demnitate, fără a provoca zgomot în jurul persoanei sale — în ogorul neamului și al democrației, fiind pilduitoare și demnă de omagiat.

Crainicul

Din Țara Bihorului

Bădișor depărțitor.
Nu-mi trimite atâta dor,
Pe pârâu și pe izvor
Și pe gura tuturor,
Că eu ți-oi trimite jele
Și pe lună și pe stele;
Dar stelele-s mărunțele,
Și mă tem că n'or ști mere.

(Din Colecția : B. BARTÓK)

*După ce-ți frângi carul,
Mulți îți arată drumul.
zice Poporul*

DESPRE ZIARE ȘI ZIARIȘTI

Cuvântul scris și răspândit în toate păturile sociale are o importanță deosebită, deoarece citindu-l mereu te poate îndemna să-ți formezi o concepție de viață folositoare sau dăunătoare societății ori colectivității în care trăiești. Recunoscând importanța scrisului, marii bărbați de Stat au spus că presa este a patra putere în Stat. Această constatare, oricât de măgulitoare ar fi pentru muncitorii condeiului, nu corespunde adevărului. Din nefericire presa a fost întotdeauna pusă la dispoziția unor cercuri financiare sau politice restrânse, cari au folosit puterea cuvântului scris și talentul scriitorului pentru scopurile lor egoiste în cele mai multe cazuri în contra intereselor mulțimilor.

Roadele muncii țaranului sau lucrătorului industrial sunt supraplătite negustorului mijlocitor, de către masele consumatoare, dar munca gazetarului nu este răsplătită nici măcar în parte de către tabăra cititorilor. În scumpetea generală de azi, o gazetă scrisă de zeci de oameni, cari își frământă zilnic creierul și nervii, cu leasă, tipărită și răspândită de un mare număr de muncitori, ajunge în mâna cititorului pentru un preț cu mult mai redus decât costul unui ou. Și e bine că hrana sufletească zilnică să fie mai ieftină decât cea trupească. Din ziarele și revistele mai răspândite, masele populare își culeg informații despre tot ce se petrece în lume și își completează cunoștințele pentru un preț care, în cele mai multe cazuri, nu înțrece nici măcar costul hârtiei.

Se naște întrebarea de unde acopere editorii sau proprietarii ziarelor și revistelor diferența între prețul de cost și cel de vânzare? Sunt ei oare niște filantropi cari sacrifică din averea lor sume fabuloase pentru cultivarea masselor? Nu! În marea majoritate a cazurilor și ei sunt niște oameni, cari exploatează munca gazetarilor, tipografilor și angajaților administrativi deopotrivă ca și alți profitori din lumea comercială sau industrială.

Gazete independente în adevăratul sens al cuvântului, nu există și nu poate exista pentru simplul motiv că editorii n'ar găsi nici o rentabilitate comercială prin scoaterea lor. Proprietarul sau editorul unui organ de presă își acopere diferența între prețul de cost și cel de vânzare, — și mai realizează și un câștig frumușel — din reclamele văzute și mai ales din cele nevăzute. Cu alte cuvinte, atât la noi, cât și în cele mai dezvoltate State capitaliste,

ziarele sunt puse de către editori în serviciul diferitelor grupări de interese (trusturi industriale, bancare, sau comerciale, partide politice, etc.) pentru anumite subvenții materiale. Și aici iese în evidență tragedia muncitorilor condeiului. Un ziarist animat de cele mai frumoase și nobile idei, nu poate să scrie ceea ce crede spre binele mulțimilor setoase după adevăr și dreptate, căci activitatea lui este mereu stingherită de interesele materiale ale editorului, sau mai bine zis de normele fixate de gruparea comercială sau politică în serviciul căruia se află ziarul. Așa se explică fenomenul, că ziaristii de profesie, plătiți cu un salariu de mizerie, cari au intrat în viața publică pătrunși de cele mai curate sentimente omenești, au ajuns pe neobservate propovăduitorii urii și neînțelegerii între rase și clase.

Presa ar putea deveni totuși o a patra putere în Stat, firește, în cazul când întreaga viață publică ar trece printr'o purificare binefăcătoare democratică în așa fel, încât să nu existe alte grupări susținătoare a ziarelor și revistelor, decât acelea, cari vor ca gazetele scrise de profesioniști onești și cinștiți, bine retribuți să promoveze în cel mai frumos sens al cuvântului interesele poporului.

Un distins gazetar francez a fost întrebat de fostul împărat Wilhelm al II-lea, pe terasa unei cafenele din Cairo, cum se explică fenomenul că o tagmă de oameni gălăgioși, cum sunt ziaristii, pot ataca chiar și pe conducătorii marilor imperii, fără a avea vre-o diplomă specială, care i-ar îndreptăți să-și exercite profesiunea? Gazetarul a replicat, că ziaristii trebuie să aibă cel puțin talent, în schimb există o tagmă mai redusă la număr, care poate domina și împinge în nenorociri sute de milioane de oameni numai pe baza dreptului de moștenire, chiar și în cazul când n'are nici un talent.

După cum se vede, gazetarii învățați și inzestrați cu talentul scrisului pot folosi foarte mult semenilor lor, dacă sunt angajați în serviciul unor cauze nobile și pot dauna tot atât de mult, dacă vor rămâne uneltele exploatarelor venali și lipsiți de scrupule. Este datoria societății, care trece prin transformări radicale să se îngrijească de editarea ziarelor și revistelor folositoare colectivității și Statului, precum și de angajarea ziaristilor profesioniști inzestrați cu talentul scrisului.

Cooperația Românească în Ardealul de Nord

Anul 1944 care a adus eliberarea Ardealului de Nord și a celorlalte regiuni românești din Apus, a adus și eliberarea cooperației românești din aceste ținuturi, de sub stăpânirea fascistă maghiară. Ce a însemnat această stăpânire pentru românismul acestor regiuni, a simțit-o și o știe fiecare Român, care a trăit aci acești patru ani grei. Aceleași grele încercări le-a îndurat și Cooperația Românească în acești patru ani. Dacă însă insul nu poate întocmi ușor un catastif a multiplelor și feluritelor sale suferințe și greutateți, la cari a fost supus, cooperația — având partea ei contabilicească — poate arăta în bilanțe cu cifre suferințele sale materiale din acești patru ani. De bună seamă că nici bilanțele cooperativelor nu pot cuprinde toate necazurile și suferințele cooperativelor cari — pe lângă vina de a fi Români — au avut de-a înfrunța și urmările faptului de-a mai fi și cooperatori români.

Centrala Cooperativelor Românești »Plugarul« din Cluj a încercat să dea în almanachul său din 1944, o oglindă a vieții și mișcării cooperației românești din Ardealul vremelnice instrăinat. Această oglindă arată însă numai chipul admis de cenzura drăcească a fostului regim. Acum, când acest regim a dispărut vom căuta să arătăm istoria adevărată din acești patru ani a cooperației românești de aci.

Ni se va învoca poate faptul, că situația cooperației românești din Ardealul de Nord a fost înlesnită de convenția de

reciprocitate dintre această mișcare de o parte și dintre mișcarea cooperatistă maghiară din Ardealul de Sud de altă parte, convenție care a fost făcută și apoi completată și lărgită, cu aprobarea guvernelor celor două țări. Și în mod normal așa ar fi trebuit să fie.

Dacă vom vedea însă felul cum a fost făcută și mai cu seamă pusă în aplicare această convenție, dacă vom cunoaște amănunțele și toate încercările de a eluda și interpreta această convenție de reciprocitate în defavorul nostru, ne vom da seama, că toate foloasele cari ar fi trebuit să rezulte pe seama noastră din această convenție au fost zădărnice.

Eliberarea de tratamentul blestemat, la care a fost supusă cooperația românească în acești patru ani de sclăvie și libertatea de care trebuia să avem parte, ne vor da puțința de repararea stării nefirești și nedrepte în care se găsește această cooperație astăzi. Trebuie să înodăm firul întrerupt samavolnic acum patru ani să refacem situația de atunci și să continuăm dezvoltarea vieții noastre cooperatiste.

Pentru cunoașterea acelei situații și a tuturor greutateților și nedreptăților, cari au stăvilat drumul cooperației acești patru ani, voi arăta în articolele succesive istoria întâmplărilor și activității noastre cooperatiste din acest timp, de astă dată însă răsplat și fără stavila pusă de cenzura și de măsurile de restricțiune ale fostului regim de tristă amintire.

Ion Buzea

»PLUGARUL«

Centrala Cooperativelor Românești, Cluj

BIROURI: Str. Memorandului Nr. 22.

DEPOZITE: Calea Horea Nr. 40.

SUCURSALĂ: BISTRIȚA.

Face toate operațiunile bancare și comerciale statutare, în folosul cooperativelor sale asociate.

INDRUMĂ ȘI STĂ INTR'AJUTOR LA ÎNFIINȚARE DE COOPERATIVE NOUI

Cetatea Cingălăului*)

I.

Nú cânt fapte a celor vii, ci, privind spre obârșii:
 Eu cânt fapte, din condeiu, — vrednice de epopei
 Și legende românești, cari pe străbuni preamăresc!
 Zână sfânt'a cântului, dă-mi puterea gândului,
 Dă-mi floarea cuvântului și cadența ritmului!
 Ca, să pot vrednic cânta: cum ne-a fost origina?
 Cum am moștenit țara, cum am împânzit lumea?!

Iză, Iză, râu ciudat! Drumul vechiu ți l-ai schimbat.
 Și, de el te-ai lepădat: pentru că s'a 'nstreinat!
 Muntele, l-ai găurit: prin el drum nou ți-ai croit —
 Să nu curgi unde-i sortit, ci, să curgi: unde-ai voit!
 Dacă Iza poate — așa, — să nu pot și eu cânta:
 Cum îmi spune inima! Cum ne spune legenda?!

Turnul Cingălăului, din Vârful Pristolului:
 Falnic deget, către nori: obârșii de frați, surori, —
 Singuratec mai stătea și, tare rău se căia!
 Cetatea-l înconjura: săli, nespuse de mari avea!
 Cari, mai toate-a gol suna! — Muntele se prăbușia, —
 Dar stâncile-l ridica! Codrii vechi, l-acoperia, —
 Subt el Iza șerpuia; lozele o mărgea.
 Iar, din Iza, către nori: stânci pe stânci, și 'n vârful lor:
 Turnul Uriașilor privia spre leușișor,
 Ce, scoboara 'ncetișor, din creștetul munților,
 Prin freamătul codrilor, buhăitul zimbrilor,
 Trilele păsărilor, dârlăitul zânelor! —
 Trile, dârle, se 'mpletia: jar de dor, în cor cânta!
 Apa, dorul îl fura și în val îl ascundea.
 Zâne, apa blestema: — Cine apa-i va gusta:
 Dor să-i ardă inima! Lotrului fața-i ardea,
 De păcat se rușina! Doru'n valuri ascundea!
 Pe pietri-l rostogolia, — drept în Iza îl vărsa!
 Iar Iza, dorul furat, — tot murmurând supărat, —
 Iute, Tisei l-a predat! Tisa'n lume l-a purtat.
 Multă lume-a colindat: Moroșeni a căutat!
 Moroșan, unde-o aflat, de jarul lui n'a scăpat!
 De-atunci, pe leușișor, curge val și val de dor, —
 Chiar din vremea smeilor, leatul Urieșilor,
 Veacul balaurilor: șoptind taina vremilor!
 De pe când, pe-aici trăia, tot pământul, stăpânia:
 Seminții, din seminții, — până'n nopți de obârșii, —
 Balauri grozavi, hidoși, locuind munții stâncoși, —
 Și poeni, codrii frunzoși, — încă de nimeni nescoși!
 Neamul lor sporia, sporia: Maramureșul umplea!
 Pânăce'n răscruci de vremi, peste munți, peste poeni, —

* Fragment din volumul „Legende maramureșene” pe care barbaria și obscurantismul cenzurei horthyste (procurorii Parchetului Cluj) în 1943 l-au oprit să vadă lumina zilei.

Alți stăpâni s'au strecurat, cu ei lupte grele-au dat;
 Pe balauri i-au prădat, toată țara le-au luat!
 Balaurii, speriați, — au fugit în munții nalți, —
 Și, locuiau strâmtorați: peșteri tainice'n Carpați!
 Comorile, le-au ascuns: în pământ, afund le-au pus!
 În tainița munților, ne știută, numai lor! —
 Dar, din munți, pe vreme rea, — flăcări de foc s'aprindea, —
 Cari, comori descoperia: Balaurii le păzla!
 Feți Frumoși le căuta, peste ele rar mai da!
 Cu balauri se lupta: comorile, le lua!
 Iar prin luptă, țara lor: țara balaurilor,
 Fu a Urișilor, până'n crucea vremilor!
 Neam viteaz de Uriși, se răria, n'având urmași!
 Și'n lipsă de seminții, rămase cetăți pustii,
 Mii și mii de herghelii, și moșii, făr' stăpâni vii!
 Și, din tot neamul viteaz: cu cap mic, la minte treaz, —
 La trup: ca munții de nalți, — șezând, pe vârf de Carpați, —
 Tot pieriau, frați, după frați, de timp, vremuri ne iertați!
 Și, din tot neamul cel stins, — ne fiind, nici când invins, —
 Numai unu Uriș, mai rămase, ca urmaș!
 Un moșneag, ce dănuia, — mai bătrân, decât vremea, —
 Cingălău il poreclia! Mândră fetiță avea, —
 Ca bradul de mititea: Rozalina se numia!
 Cingălău, tot stăpânia: până unde se vedea!
 Toată Mara și Iza, tot Vișeu și Tisa!

Ion Bilfiu-Dăncuș

Puneți frâu la gură și lacăt la limbă
 zice POPORUL

BANCA ROMÂNEASCĂ

SOC. ANONIMĂ ROMÂNĂ — INFIINȚATĂ ÎN 1911

Registrul Societăților Bancare Nr. 43—1934.

Capital vărsat, rezerve și fonduri de amortiment

Lei 1.500.000.000

SEDIILE DIN BUCUREȘTI

Căsuțe postale 196 și 197

AGENȚII:

„G“ Calea Grivițel, 119. Sect. II. Telefon 4.69.94

„O“ Sos. Mihai Bravu, 1 „ IV. 2.55.22 și 2.84.94

SUCURSALELE (34):

	Telefon		Telefon
Arad interurb.	1.05	Galați interurb.	5
local	*16.30	local	*20.55
Bacău	1.43	Giurgiu	62
Bărlad	1.47	Iași	13.11
Botoșani	26	Oradea	13.61
Brăila interurb.	3	P.-N amț	85
local	*10.08	Pitești	2.66
Brașov interurb.	10	Ploști interurb.	1.12
local	*35.55	local	23.75
Buzău	6.42	R.-Vâlcea	2.10
Calafat	40	Satu-Mare	2.87
Călărași	10	Sibiu	*1.70
Caracal	75	Târgoviște	3.01
Caransebeș	29	Târgu-Jiu	10
Cluj	70	Tg.-Mureș	99
Constanța	*10.10	Timișoara interurb.	10
Corabia	11	local	*32.80
Craiova	17.08	Tulcea	30
Deva	3.80	T.-Măgurele	15
Focșani	3.65	T.-Severin	8

Adresa telegrafică pentru toate sediile

ROMÂNEASCĂ

Correspondenți în orașele principale din străinătate.

Invrăjbi de limită între știință și literatură

Raportul dintre literatură și psihoanaliză n'a fost încă nici până azi lămurit. Asemenea, tot problema nerezolvată a rămas și împrejurarea, dacă poezia este o știință, care prin deschiderea tainicelor încăperi de multiple daruri ale sufletului, a isbutit să strecoare lumină și în misterul creațiilor artistice. S'a mai pus apoi întrebarea, dacă psihoanaliza — sau conștiința ce mărturisește prezența subconștiinței și care constituie esențialul tuturor descoperirilor lui Freud — influențează literatura într'o măsură mai pronunțată.

Concomitent cu aceasta, s'au ridicat nemăratele proteste împotriva literaturii, care sub înfrăurirea psihoanalizei creatoare de epocă literară, devenise știință. Astfel, va trebui să se traseze întâiu mezuina dintre psihologie și artă.

A stabili, dacă literatura ori știința a violat granița celeilalte, este un fapt, care se poate constata cu facilitate. Problema a fost clarificată de însuși Freud, când modesta sa știință, bazată numai pe rezultatele experiențelor sale de câțiva ani, a fost pusă în fața artei de cincizeci de secole.

Firește, cauzalitatea acestui fenomen nu se va căuta în personalitatea autorului, ci în scrutările migăloase și descoperirile obiectului său. Preocupările acestei științe, precum și a literaturii sunt, în multe privințe, identice. Ele și-au rezervat dreptul de a exhauria pe deplin problema analizei psihicului.

Sufletul uman caută să dea deslegare marilor întrebări ale vieții omenești — întrebărilor: »de unde?« — »încotro?« În astfel de condiții, tânăra știință nu putea să-și aleagă, ca apă regală, decât literatura. Va rămâne deci gratuită orice acuză ce i-se va aduce freudismului, ca distrugător de artă. O nemotivată acuză va rămâne însă și aceea, îndreptată contra psihoanalizei, despre care se susține că preface arta în știință, prelucrând în forme artistice, istorii de molime și adevăruri desprinse din analize.

Dar se pune acum întrebarea: oare e lipsită de spiritul și formele artei eterne literatura, care susține că pământul se învârte în jurul soarelui, după ce acest fenomen a fost recunoscut de știință? E lipsită de caracterele artei și literatura, care înregistrează cu satisfacție descoperirea atomului, aplicându-l după normele fixate de titanii spirituali ai omenirii?

Fără îndoială, în literatură, uzul de către scriitori ai faimoaselor adevăruri științifice, este foarte frecvent. Totuși, nici o altă des-

coperire n'a exercitat o influență mai pregnantă asupra literaturii de azi, ca tocmai analiza psihologică — știința freudiană.

Freudismul reprezintă însă în zilele noastre și o altă fațetă: aceea a politicii literare. Încă și azi persistă discuția din anii trecuți, ce degenerase deja într'o adevărată problemă de concepție universală. De aceea se naște o întrebare: oare literatura în ce măsură este angajată psihoanalizei?

În adevăr această întrebare constituie lupta dintre »dreapta« și »stânga.« E o problemă de politică literară, a cărei lămurire din punct de vedere literar ar fi următoarea: neocatolicul Mauriac e mai psihoanalist decât protestantul individualist, Gide, pe când Lawrence, Döblin, Joice sau Huxley, sunt tot atât de puțin psihoanalști, ca Franz Werfel ori Ștefan Zweig.

Toți acești scriitori se pot caracteriza prin aprobarea involuntară a lumii subconștiinței: »Gradiva« lui Jensen — spre pildă — nu dă importanță visului, numai pentru că acesta a fost interpretat de Freud, ale cărui studii, Jensen nici nu le citise măcar.

Știința freudiană și-a controlat riguros adevărul, atât în creațiile literare actuale, cât și în mitologiile antice, în legende și diferitele culturi religioase. Numai astfel se poate explica, de ce toate aceste studii au putut înfrunța și cele mai dificile încercări, la care au fost puse din clipa când fuseră lansate.

De aceea, cântărirea manifestărilor spirituale ale lui Freud, pare a se face azi după alte norme.

Oricum ar fi însă, protestările nu s'au potolit definitiv. Protestează literatura. Protestează adulții în numele copiilor lor. Protestează știința în numele artei, și vice-versa: arta în numele științei...

Octavian Șireagu

TIPOGRAFIA

DIECEZANA
CLUJ, Str. Regina Maria 10

Execută prompt și conștiincios cărți, reviste și tot felul de imprimare pentru școli și parohii.

Liceul „GHEORGHE BARIȚIU” și-a redeschis porțile

Ziua de 25 Noembrie 1944 a fost o zi de sărbătoare și de mare însemnătate în viața națională și culturală a Ardealului Românesc. După un regim de impilare și sufocare a libertăților omenești, susținut de către toți factorii naționali ai unei țări, ce sute de ani a urmărit fără scrupul desființarea a tot ce este liber și conștient; după zdrobirea rezistenței armate hitleriano-forestice la Turda și Dealul Feleacului, glorioasa armată roșie în strânsă colaborare cu armata română a marelui nostru Rege Mihai I., a creat posibilitatea ca după patru ani de amorțire a graiului românesc, Liceul „Gheorghe Barițiu” din Cluj, focarul de cultură și democrație românească, deschis în 1919 de marele cărturar și vajnic luptător pentru libertate Alexandru Ciura; să-și redeschidă porțile și să primească pe fiii Ardealului desrobii, dornici de cultură și civilizație democratică, adunați aici în fostul cuib de șovinism și desnaționalizare. Copii de țărani, meseriași, negustori și cărturari, fie români sau de altă naționalitate, cunoscând tradiția democratică a liceului »Gh. Barițiu« au alergat din toate unghiurile Ardealului să-și înceapă sau continue educația și instrucția lor pe băncile acestui liceu.

Directorul de azi al liceului într-o scurtă cuvântare, potrivită timpurilor de azi, a zugrăvit trecutul apropiat, prezentul încă plin de greutate și calea ce este de urmat.

Intre altele a spus;

De ale ASTREI

Sedința de constituire a *Despărțământului Cluj al Astrei* s'a ținut în ziua de Miercuri 15 Dec. 1944. S'a ales de fapt un comitet provizoriu de inițiativă, chemat să pregătească adunarea generală în conformitate cu statutele în vigoare, ca să-și poată îndeplini menirea sfântă ca pe vremuri pentru ridicarea culturală a neamului de pe plaiurile aceste.

Pentru a activa și până atunci în interesul țărănimii și muncitorimii, a luat ființă tot provizoriu, ca o secțiune a *Despărțământului*, o „*Universitate populară*” care a și intrat în acțiune. La adunarea generală se va decide și asupra structurii și sferei ei de activitate în viitor.

Despărțământul Cluj al Astrei invită pe cărturarii satelor românești, să înființeze *cercuri culturale* locale ca subsecții a *Despărțământului*, organizând de pe acum șezători cu program, în cadrul cărora să discute subiecte cerute de nevoile locale

— Vremurile sunt grele, dar greutatea le vom îndepărta. Se dau lupte gigantice cu puteri cunoscute și necunoscute, iar triumful va fi de partea aceluia, care muncește cu statornicie, respectă munca și truda altora, iubește sincer pe deaproapele și Creatorul său Atotputernic, nu se îndepărtează nicicând de bunul simț, echitate și dreptate.

Se crează o lume nouă. Noi Românii ne-am încadrat și încadrăm cu bucurie în ritmul ncu al vremurilor ce asigură tuturor: viață omenească, posibilitate de dezvoltare, respectul drepturilor naturale, și nu caută dominație cu forța brutală, ci prin muncă cinstită și prin rezultatele obișnuite pe calea concurenței celor mai buni.

În continuare a făcut constatarea că pe băncile celui dintâiu liceu din Ardeal, datorită principiilor de democrație, ce agită azi lumea, și pe care liceul „Gh. Barițiu”, le-a servit, conservat și propagat întotdeauna, s'au crescut elevi de toate confesiunile și naționalitățile existente în România. Cerând respectarea strictă a tradiției democratice a acestui liceu, a declarat deschis noul an școlar, ca început de democrație sistematică și statornicie durabilă.

Se ne urim cu toții în jurul acestui institut de cultură și graiu românesc, ce poartă falnic numele unui mare fiu al Ardealului, cărturar cu renume și luptător al libertăților democratice: numele lui Gheorghe Barițiu.

Gheorghe Petruca

pe lângă eventuale puncte de manifestațiuni de ale localnicilor prin poezii, cântece, coruri, dansuri...

Pe urmă cercurile se vor grupa în *Despărțăminte pe plase*, care toate: *despărțămintele și cercurile își vor trimite delegații la constituirea definitivă dela adunarea generală*, a cărei termen se va fixa în curând. — Comitetul provizoriu, ales în ședința de constituire, se află în pagina ultimă.

Moartea profesorului Nicolae Cartoian

Ziarele din Capitală anunță laconic, că acest distins și savant profesor al Universității bucureștene a încetat din viață în urma unei congestii cerebrale, complicată cu broncho-pneumonie. Știința românească suferă o mare pierdere. Rodnica sa contribuție în cultura și literatura românească se află sintetizată mai ales în două opere, fundamentale: *Cărțile populare în literatura română* (2 volume) și *Istoria literaturii române vechi* (2 volume).

Culturale

Se cuvine a încresta aici și câteva fapte culturale, săvârșite în ultimul timp, pentru că ele sunt oglinda fidelă a voinței de realizare a Românilor din capitala Transilvaniei.

Cele mai multe din ele sunt serbări ocazionale, aranjate de sărbătoarea Nașterii Fiului lui Dumnezeu, și ca atare au impregnate în ele tradiții și datini străbune, moștenite din vechime.

*

Primul eveniment trecut pe neobservate aproape de marele public a fost serbarea datinilor de Crăciun la liceul »Gheorghe Barițiu« din Cluj.

După deschiderea acestui liceu, corpul profesoral în frunte cu dl director Gh. Petruca a hotărât aranjarea unei mici serbări de Crăciun.

Serbarea s'a ținut în ziua de 22 Dec. a. c. orele 11 dimineața în sala festivă a liceului. Ea a fost organizată de dșoara profesoară Dr. Elisabeta Bobb, ajutată de profesorul de muzică al liceului, dl Gheorghe Mureșan, cu concursul elevilor cursului superior.

Programul a constat din recitări, declamări, coruri, colinzi, și o piesă ocazională de Crăciun, jucată de elevii clasei a II-a în frunte cu elevul Borza Ioan. Piesa a fost bine interpretată, micii copilași fiind răsplățiți din plin pentru munca depusă, de aplauzele profesorilor, părinților și elevilor liceului.

Colinzile cântate de corul mixt al elevilor liceului, sub conducerea maestrului Gh. Mureșan, au făcut de asemenea o vie impresie, fiind executate cu o precizie și într'un spirit de armonie rar de întâlnit.

Socotind timpul scurt de pregătire a acestei serbări,

2—3 zile, și luând în considerare frumoasele poezii de Crăciun; recitate de eleva Livia Orosfăianu din cl. I și altele, dșoara Dr. Elisabeta Bobb și dl prof. Gh. Mureșan merită toată lauda și recunoștința de felul cum au știut să organizeze această mică serbare, cu scopul ca, copiii, mergând în vacanță să-și reimprospăteze frumoasele datini strămoșești, ocazionale de sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Isus Hristos.

O altă serbare este cea organizată Duminică 24 Dec. a. c. în cartierul Mănăstur, de către *Universitatea populară »Nicolae Bălcescu«* (o secție a *Despărțământului Cluj al Aștrei*), de sub președinția Păr. prof. Gavril Jagăr.

Serbarea a avut loc la școala primară din acel cartier și a fost organizată cu concursul corpului didactic și al elevilor și elevilor dela aceea școală. Este vrednică de semnalat, ea fiind prima manifestație cu care vechea noastră societate culturală »Astra« iese în public, după, o tăcere de patru ani.

La această serbare au participat o mulțime de intelectuali din oraș, în frunte cu dl Inspector general școlar, Aurel Coza, președintele *Despărțământului Cluj al »Aștrei«*, precum și o mulțime de țărani și muncitori din cartierul Mănăstur.

După impresionantul cuvânt ținut de Păr. prof. Gavril Jagăr, în care a arătat importanța acestei manifestații culturale, a urmat un frumos program artistic executat de elevii și elevele școlii primare din Mănăstur, sub conducerea doamnelor învățătoare Lupan și Habor.

A impresionat mult momentul când elevii și ele-

vele, îmbrăcați în frumoase costume naționale, au cântat pentru întâia dată, după patru ani, imnul nostru național, ascultat cu adevărată evlavie de întreaga asistență. A urmat apoi imnul »*Cu noi este Dumnezeu*« și cântecele și colinzile: *Moș Crăciun, în pădure e destș, Sus în vârful muntelui, O ce veste minunată și Mișcă vântul frunzele*. După acestea, micii copilași, au executat câteva dansuri naționale, după care elevul Liviu Boțoc a declamat poezia »*Do:mne, pentru tata dus*«, iar eleva Elena Borza frumoasa poezie »*Copilul român*«.

După acest frumos program, dl prof. *Iuliu Deheleanu*, și-a desvoltat conferința intitulată: *Cultura muncitorească*, în care conferențiarul, caută să arate auditorilor că, cultura muncitorească, trebuie să fie aceea care vrea să construiască o lume mai bună, bazată pe înțelegerea dintre oameni și națiuni.

Ca încheiere, Păr. prof. Gavril Jagăr, a mulțumit conferențiarului, învățătoarelor și școlarilor pentru contribuția adusă la reușita acestei serbări românești.

*

În aceeași Duminică după masă, în cadrul Vecerniei, Corul mixt al Catedralei Ortodoxe din Cluj, de sub conducerea *Păr. prof. stavr. Laurențiu Curea*, a executat tradiționalul *Concert de Colinzi*.

Un public select, în frunte cu P. S. S. Episcopul Nicolae Colan a ascultat cu evlavie frumoasele colinzi populare, precum și cele armonizate de cei mai reprezentativi compozitori ardeleni, trăind prin ele vraja mistică ce ne-o dă sărbătoarea Nașterii Domnului. Colinzile au fost cântate pe 4 voci, având o execuție impecabilă, fapt pentru care

atât dirijorul, cât și coriștii merită toată lauda și recunoștința publicului auditor, de mulțumirea ce le-au lăsat-o în suflele.

În cadrul acestui concert, *Păr. Teodor Ciceu*, preotul Catedralei, a rostit o frumoasă predică, vorbind emoționant despre importanța datinelor noastre de Crăciun. L-am auzit de multe ori vorbind pe Păr. Ciceu, dar de data aceasta pare că s'a întrecut pe sine.

*

Cel mai important eveniment ce merită a fi încrestat pe acest răboj este desigur deschiderea stagiunii „Teatrului și Operei Române” din Cluj. Acest eveniment s'a întâmplat în 28 Dec. 1944, când, după 4 ani, am auzit din nou pe scena Teatrului și Operei din Cluj, graiul românesc. Un public numeros a ținut să asiste la această manifestare a sufletului românesc și organizatorii pot fi mândri că au reușit să dea un spectacol de zile mari. Dar asupra acestuia vom reveni.

V. Vartolomei

Muncitorești

Prin eliberarea Ardealului de Nord de sub ocupația vremelnică fascistă, poporul a ajuns în situația să poată decide de soarta lui.

Muncitorimea, care a fost totdeauna în fruntea revendicărilor democratice, a ajuns să se poată organiza liber și să poată cu glas tare să-și revendice drepturile. Pe baza principiilor democratice muncitorimea indiferent de naționalitate s'a organizat în sindicate, ca în felul acesta să-și poată mai bine apăra interesele față de patroni. Pe lângă fiecare fabrică, uzină sau atelier s'a creat un comitet de fabrică compus din câte trei membri muncitori, care țin în permanență contactul între muncitori și patroni.

Din punct de vedere politic, muncitorimea s'a organizat în două partide politice, partidul socialist și partidul comunist, formând Frontul Unic Muncitoresc și aderând la Frontul Național Democratic pe

baza Platformei, în care sunt expuse pe scurt revendicările cele mai urgente. Între acestea muncitorimea vede ca imediat rezolvabilă naționalizarea tuturor întreprinderilor producătoare de articole de primă necesitate.

Între revendicările muncitorimii ocupă un loc de frunte problema salarizării. Actuala piață prezintă o disproporție între salariul angajatului, puterea lui de cumpărare și prețul articolelor de primă necesitate. De aceea gândul lor se îndreaptă către actualii conducători democrați ai orașului și județului Cluj, ca să rezolve favorabil problema, ținând cont și de interesele păturii producătoare țărănești.

Dr. Iulian Chitta.

Pentru cine vrea, în puțin timp se fac multe și mari lucruri.

Bogdan P. Hașdeu

Păcatele părinților, pe deapsa pruncilor.

zice Poporul

»ALBINA«

instituit de credit și economii, S I B I U

Capital deplin vărsat Lei: 150.000.000.—

Rezerve Lei: 83.800.000.—

S U C U R S A L E:

**Brașov, București, Cluj, Lugoj, Mediaș,
Târgu-Mureș, Târnăveni, Timișoara.**

Primește depuneri spre fructificare

Se ocupă cu tot felul de operațiuni bancare.

CEL MAI VECHIU INSTITUT BANCAR DIN TRANSILVANIA

SARCINA NOASTRĂ

Incepe o lume nouă, o viață nouă Pentru în-
treaga omenire, pentru toate noroadele. Trebuie,
deci, să-și dea seama neamurile, clasele sociale
și fiecare ins că: ce a fost în trecut, în felul cum
a fost, nu va mai fi. Oricât s'ar sbată puterile
intunerecului — fie mascat, fie pe față pentru
a reface și menține lumea veche: totul este și va
fi zadarnic Din zestrea trecutului — în toate ra-
murile vieții — se va putea păstra numai atât și
numai aceea ce este bună, folositor și potrivit vre-
murilor nouă. Numai ceea ce se va adopta și în-
cadra în structura epocii care începe.

Și noi, prin urmare, — chiar acum și aici —
trebuie să fim pasul cu mersul istoriei. Ba, mai
mult. În această Transilvanie, al cărei trecut este
bogat în frământări, lupte și revoluții pentru ideile
generoase — mai bogat ca al celorlalte provincii —
trebuie să ne așezăm în fruntea făclierilor.

Prin acest organ de publicitate vrem — potrivit
cu posibilitățile și mijloacele ce le vom avea —
să grăiască ideile și vrerile vremurilor nouă. Vrem
să grăiască cât mai mulți și numai în interesul
celor mulți; numai în interesul maselor populare;
numai în interesul fărâșimii, muncitorimii și
tinerețului de toate vârstele și de toate categoriile
Vrem — și-i chemăm — să grăiască toți aceia
de pe aceste plaiuri care luptă pentru înfăptuirea
lumei nouă

Vrem să începem o necruțătoare luptă im-
potriva obscurantismului, împotriva mentalității
înguste, înțepenite și reacționare: mai ales în
domeniul culturii, eduției și instrucției de toate
gradele.

Vrem să luptăm — este imperativul categoric
al neamului nostru — pentru libertate și progres.

Gheorghe Dăncuș

Redacționale

Intrucât *Despărțământul ASTREI-Cluj* este abia
în curs de reorganizare și n'are nici un fel de
mijloace materiale — ca la orice început —:
rugăm toate instituțiile și pe toți oamenii de
bine să ne acorde sprijinul cuvenit în aceste
vremuri grele

Abonamentele de sprijin — rămân la apre-
cierea și posibilitățile materiale ale acelor ce ar
avea generozitatea să ne sprijinească — precum
și abonamentele obișnuite se vor preda sau trim-
te pe adresa *Administrației revistei* în Cluj str.
Regina Maria Nr. 10 (*Tipografia Diecezană*).
Incasările vor fi înregistrate în proximal număr
al revistei la *Poșta redacției*.

Tot ce privește redactarea: manuscrise, ma-
terial pentru publicat în revistă, ziare de schimb,
cărți pentru recenzat sau menționat se vor trim-
te pe adresa *Redacției* în Cluj, str. Mico nr. 54.

Manuscrisele nepublicată nu se înapoiază.

Nrul 1 al revistei *Graiul Transilvaniei*, fiind
pregătit și executat în grabă și în condițiile exi-
stente, atât în ce privește cuprinsul cât și exe-
cuția tehnică, n'a putut ieși în conformitate nici
cu vrerea noastră, nici cu așteptările cetitorilor.
Nrul viitor însă — cu sprijinul și silița tu-
tutor celor ochemați — nădăjduim să apară la
înălțimea cuvenită

ANUL care-l începem dorim să aducă: pace,
bunavoință între oameni și bunăstare tuturor
oamenilor de omenie, tuturor muncitorilor cin-
știți, manuali și intelectuali din toate branșele.

**COMITETUL PROVIZORIU PENTRU REORGANIZAREA ȘI REINCE-
PEREA ACTIVITĂȚII DESPĂRȚĂMÂNTULUI „ASTREI“ — CLUJ.** Președinte:
Aurel Coza. V-președinți: *Laurențiu Curea*, *Vasile Vartolomei*. Secretar: *Dr. Gheorghe
Ropan*. Casier: *Dr. Ion Pop*. Bibliotecar: *Grigore Anderco*. Econom: *Dr. Virgil
Bălbănuș*. Membri: *Adriana Bota*, *Nicolae Bretan*, *Gheorghe Dăncuș*, *Irina Medrea*,
Iosif Mureșan, *Ion Mureșan*, *Petre Pop*, *Iacob Tis*. **Secția Universității populare:**
Președinte: *Gavril Iagăr*. V-președinți: *Iuliu Deheleanu*, *Emil Niculescu*. Secretar:
Mihai Pop I. Bibliotecar: *Mihai Pop II*. Membri: *Mihail Baba*, *Lutu Lazăr*, *Marta
Olpreteanu*, *Tiberiu Orosjăianu*, *Vasile Sfârlea*. **Secția presă și publicistică:**
Dr. Iulian Chitta, *Gheorghe Dăncuș*, *Vasile Vartolomei*, *Timotei Vâlcu*. — Celelalte
secții sunt în curs de reorganizare.

D. D.

2/3056. 56.